

CỘNG ĐỒNG VIỆT NAM TẠI UCRAINA: *NHÂN TỐ QUAN TRỌNG TRONG QUAN HỆ GIỮA HAI NƯỚC,* **TỪNG BƯỚC HỘI NHẬP VÀO XÃ HỘI SỞ TẠI**

PGS. TS . Vũ Dương Huân
Đại sứ Việt Nam tại Ucraina

Hiện nay có hơn 2,7 triệu người Việt Nam đang làm ăn sinh sống tại khoảng 90 nước và vùng lãnh thổ trên thế giới¹, trong đó có Ucraina. Cộng đồng Việt Nam tại Ucraina, một bộ phận không thể tách rời của dân tộc Việt Nam, là cầu nối, là nhân tố khá quan trọng trong quan hệ hữu nghị, hợp tác truyền thống nhiều mặt giữa hai nước, có đóng góp nhất định cho phát triển kinh tế xã hội và đa dạng văn hoá của nước sở tại. Cùng với quá trình ổn định và phát triển kinh tế xã hội ở Ucraina, cộng đồng Việt Nam đang từng bước ổn định và hội nhập dần vào xã hội Ucraina, đồng thời cũng luôn hướng về đất nước Việt Nam.

Trong bài viết này tác giả cố gắng tìm hiểu và giới thiệu với bạn đọc một cách khách quan bức tranh tương đối toàn diện về cộng đồng người Việt Nam tại Ucraina.

1. Đôi điều về lịch sử hình thành, thành phần

Ucraina, quê hương thứ 2 của cộng đồng người Việt Nam là một đất nước tươi đẹp, thanh bình, an ninh, hữu nghị mặc dù đời sống dân cư còn chưa cao. Ucraina có diện tích 603,7 nghìn km², đứng thứ 2 ở châu Âu, sau LB Nga, nằm ở Trung Âu, tiếp giáp với LB Nga, Belarus, Balan, Slovakia, Hungari, Moldova, Rumania và Biển Đen.

Ucraina là đất nước của 133 dân tộc anh em, với dân số hơn 48 triệu (12/ 2002), trong đó người Ucraina chiếm 73,6 %, người Nga - 21,1%. Ngoài ra còn có người Do Thái - 1,3%, Belarus - 0,8%, Bungari - 0,5%², Hunggari, Trung Quốc, Hylạp, Việt Nam v.v...

Người Việt Nam lần đầu tiên có mặt tại Ucraina từ đầu những năm 50-60 thế kỷ trước. Họ là những sinh viên được Chính phủ

¹ Nguyễn Đình Bin. Tiếp tục đổi mới và tăng cường công tác đối với người Việt Nam ở nước ngoài. Bản tin ĐSQ VN tại Kiev.

² Bộ Ngoại giao. Các nước trên thế giới. Hà Nội 2000, Tr. 596.

Việt Nam gửi sang Liên Xô đào tạo. Vào những năm 70 có rất nhiều sinh viên Việt Nam học tập tại các trường đại học ở Ucraina. Ucraina đã đào tạo cho Việt Nam 7 nghìn cán bộ có trình độ đại học, sau và trên đại học, công nhân lành nghề. Nhiều người trong số họ đã và đang giữ những vị trí quan trọng trong bộ máy lãnh đạo Đảng và Nhà nước Việt Nam.

Năm 1981 giữa Việt Nam và Liên Xô đã ký Hiệp định Hợp tác lao động. Theo Hiệp định trên, đã có hàng chục nghìn lao động Việt Nam sang lao động tại các nhà máy, xí nghiệp trên khắp Liên Xô, trong đó có Ucraina như: Kiev, Kharkov, Odessa, Kherson, Đonesk v.v...³. Theo nhận xét của lãnh đạo các cơ sở sản xuất của Ucraina, người lao động Việt Nam rất cần cù, chịu khó, thông minh, hữu nghị và đã có đóng góp tốt vào phát triển kinh tế xã hội Liên Xô. Một cán bộ của bạn ở Kharkov nhận xét: “Họ có mặt ở những nơi điều kiện lao động khó khăn nhất... đã tích cực làm việc và đóng góp cho nền kinh tế đất nước chúng tôi lúc bấy giờ”⁴.

Liên Xô tan rã, các nước cộng hoà tuyên bố độc lập. Cũng như các nước cộng hoà khác, Ucraina rơi vào tình trạng khủng hoảng trầm trọng về chính trị, kinh tế, xã hội. Hàng loạt các nhà máy xí nghiệp đã phải đóng cửa. Hàng trăm nghìn người lao động mất việc làm lâm vào hoàn cảnh cực kỳ khó khăn, trong đó có người lao động Việt Nam. Thậm chí các nhà máy, xí nghiệp không có khả

năng mua vé máy bay cho họ về nước. Trong tình hình trên họ đã buộc phải ở lại tự làm ăn kiếm sống. Đó chính là nguồn chính hình thành nên đội ngũ cộng đồng Việt Nam tại Ucraina.

Một nhân tố khác tạo nên cộng đồng Việt Nam tại Ucraina chính là cựu sinh viên các trường đại học, dạy nghề. Họ cũng vốn được gửi sang Liên Xô học tập. Song Liên Xô đổ vỡ quá đột ngột, học bổng không có, hoặc có nhưng không đủ để sống, nên cũng phải tìm cách làm ăn, bươn trải để tồn tại.

Đất lành chim đậu, cùng với sự ổn định và phát triển của Ucraina, đã có thêm người Việt Nam sang Ucraina làm ăn, học tập và sinh sống. Di cư đã trở thành xu thế toàn cầu, vấn đề chung của cộng đồng quốc tế. Người nhập cư góp phần phát triển kinh tế, xã hội, đa dạng hoá văn hoá đất nước họ đến sống.

Hiện có bao nhiêu người Việt Nam tại Ucraina? Đó là câu hỏi không dễ trả lời chính xác vì số lượng luôn biến động và các cơ quan chức năng của Ucraina cũng như Đại sứ quán Việt Nam tại Kiev không có con số thống kê đầy đủ. Theo ước tính của chúng tôi trên cơ sở tham khảo các nguồn tài liệu khác nhau, có khoảng 8.000 người Việt Nam đang làm ăn sinh sống và học tập tại Ucraina. Đây là một cộng đồng không lớn so với những cộng đồng dân tộc ít người khác đang sinh sống tại Ucraina như người Bungari, Balan, Hylạp, Hungari v.v... Cộng đồng người Trung Quốc cũng lớn hơn nhiều. (Hiện có khoảng 20 nghìn người).

Cộng đồng người Việt Nam tập trung tại một số thành phố lớn của Ucraina. Theo

³ Hồ sơ Đại sứ quán Việt Nam tại Ucraina.

⁴ Trả lời của Trưởng Phòng Quốc tịch, di trú và hộ khẩu, Sở Công an Kharkov. Báo Tuần tin Quê hương, số 140 ngày 18/3/2004, tr. 2.

thống kê của Đại sứ quán Việt Nam, số người Việt Nam ở Kharkov đông nhất khoảng 5.000 người, Kiev có khoảng 1.000, Odessa gần 1.000, Đonesk- hơn 150, Kherson- 128, Ternopol và các tỉnh miền Tây hơn 40 người. Ngoài ra còn có vài chục người ở Krivoirok, khoảng 100 người ở Dnhevropetrovsk⁵.

Về số lượng sinh viên, đến cuối năm 2004, có gần 1.000 sinh viên đang theo học tại 32 trường đại học ở 8 thành phố lớn của Ucraina như: Kiev, Kharkov, Odessa, Lvov, Ivano-Franko v.v... Trong đó đông nhất là tại Kiev, hơn 400 sinh viên⁶. Sinh viên Việt Nam sang học ở Ucraina ngày càng tăng: Năm 2001 chỉ có 358 sinh viên, năm 2002 là 543 sinh viên, năm 2003 hơn 700⁷.

2. Chính sách của Ucraina đối với người nước ngoài nói chung và đối với người Việt Nam nói riêng

Ucraina là đất nước luôn có chính sách hữu nghị, thân thiện với người nước ngoài, có chính sách dân tộc rất đúng đắn đối với các dân tộc thiểu số. Trong thời kỳ độc lập, truyền thống đó ngày càng được củng cố và phát triển. Chính vì vậy không phải ngẫu nhiên mà ở Ucraina có tới 133 dân tộc anh em cùng sinh sống mà không hề xảy ra xung đột sắc tộc, không có biểu hiện của chính sách phân biệt chủng tộc. Đó là niềm tự hào của đất nước Ucraina.

Đối với người Việt Nam, Chính quyền, người dân Ucraina, bên cạnh sự hữu nghị, còn dành cho cả sự ưu ái. Lãnh đạo, nhân dân Ucraina, luôn đánh giá cao cuộc đấu tranh giành độc lập và xây dựng đất nước của chúng ta, có thiện cảm lớn đối với sinh viên và người lao động Việt Nam. Trong buổi tiếp Đại sứ nước ta đến Ucraina nhậm chức vào tháng 9/2002, Bộ trưởng Bộ Ngoại giao A. Zlenko đã đánh giá cao cộng đồng Việt Nam đang làm ăn sinh sống, học tập tại Ucraina, coi đó là cầu nối cho quan hệ hai nước⁸. Tại tất cả các địa phương mà Đại sứ đến thăm và làm việc như: Kharkov, Odessa, Kherson, Đonesk Ternopol, Nhikolaev các vị Tỉnh trưởng đều có những lời khen ngợi, đánh giá tốt về cộng đồng Việt Nam. Chính vì vậy mà Chính phủ, cũng như Chính quyền các địa phương đã luôn luôn tạo điều kiện thuận lợi cho người Việt Nam làm ăn, sinh sống và học tập tại Ucraina. Hầu như tất cả người Việt Nam đều được đăng ký hộ khẩu hợp pháp tại các địa phương.

Ngày 7/6/2001, Tổng thống Ucraina đã ban hành Luật mới về di trú theo tiêu chuẩn châu Âu. Theo Luật trên chỉ có 3 loại giấy tờ để sống hợp pháp tại Ucraina đó là: Thẻ định cư, giấy phép lao động và thẻ sinh viên. Đạo Luật trên đã dành cho người Việt Nam một sự ưu đãi đặc biệt trong việc xin thẻ định cư. Luật quy định: Cho phép người Việt Nam sang học nghề, lao động theo Hiệp định Hợp tác ký kết giữa Chính phủ CHXHCN Việt Nam với Liên Bang Xô viết ngày 2/4/1981, có mặt tại Ucraina trước 6/3/1998 được xin

⁵ Tài liệu Đại sứ quán Việt Nam tại Ucraina.

⁶ Báo cáo Công tác lưu học sinh năm 2003 của Phòng Công tác lưu học sinh.

⁷ Báo cáo Công tác lưu học sinh năm 2001-2004 của Phòng Công tác lưu học sinh.

⁸ Tài liệu Đại sứ quán Việt Nam tại Ucraina.

thẻ định cư tại Ucraina⁹. Thực hiện điều Luật trên, đến nay có khoảng 1.500 người Việt Nam được cấp thẻ định cư. Ngoài ra, cũng có khoảng 1.500 con cái họ được hưởng quy chế định cư theo bố mẹ. Còn có khoảng vài chục người đã vào quốc tịch Ucraina. Bên cạnh số đã có thẻ định cư, số có giấy phép lao động hợp pháp cũng đến vài trăm, riêng tập đoàn Technocom ở Kharkov đã có 93 người được cấp phép lao động¹⁰. Số người có quy chế hợp pháp còn phải kể đến gần 1.000 sinh viên các trường đại học.

Những trường hợp còn lại, và có lẽ chiếm khoảng 50% cộng đồng Việt Nam, được các Chính quyền địa phương tiếp tục cho đăng ký hộ khẩu ngắn hạn theo Luật cũ. Tuy nhiên, theo Luật mới, số này cũng có thể gọi là sống bất hợp pháp. Đây là tình hình chung ở Ucraina vì hiện nay có tới 60 nghìn người di cư bất hợp pháp sinh sống ở Ucraina.

Xuất phát từ số lượng người sống bất hợp pháp ngày càng tăng do Ucraina là địa bàn trung chuyển, mặt khác người nhập cư cũng là nguồn lao động tốt, có thể đóng góp cho nguồn thu ngân sách, ngoài ra dưới góc độ nhân đạo, và đã có thực tế ở các nước Tây Âu, Mỹ, Ủy ban Dân tộc và Di trú đề xuất giải pháp cho người nhập cư bất hợp pháp hưởng “Khoan hồng di trú”. Đó là đợt hợp pháp hoá trong thời gian 30 ngày. Tuy nhiên đây mới là suy nghĩ của Ông G. Moskal -

Chủ tịch Ủy ban Nhà nước về Dân tộc và Di trú Ucraina¹¹.

3. Cộng đồng Việt Nam đóng góp phát triển kinh tế - xã hội Ucraina, nhân tố quan trọng thúc đẩy quan hệ kinh tế - thương mại giữa hai nước

Như đã trình bày ở trên, hiện có khoảng 8.000 người Việt Nam học tập, làm ăn sinh sống tại Ucraina. Ngoài sinh viên đang theo học ở các trường đại học, số còn lại đều tham gia vào các hoạt động kinh tế. Có khoảng 200 doanh nghiệp, các văn phòng đại diện công ty chủ yếu đóng ở Kiev, Odessa, Kharkov, Trecnopol, Nikolaeiv. Họ là lực lượng chủ chốt thúc đẩy quan hệ kinh tế - thương mại Việt Nam - Ucraina.

Những năm gần đây, quan hệ kinh tế - thương mại Việt Nam - Ucraina phát triển khá nhanh. Năm 2000, tổng kim ngạch xuất nhập khẩu là 109 triệu USD, trong đó Việt Nam xuất 23 triệu USD; Năm 2001, là 26 triệu trên 121 triệu USD; Năm 2002, 36 triệu USD trên 230 triệu USD; Năm 2003, gần 40 triệu USD trên 253 triệu USD và năm 2004 kim ngạch xuất nhập khẩu giữa 2 nước là 207,9 triệu, Việt Nam xuất 47,4 triệu USD.

Việt Nam nhập những mặt hàng chiến lược như: sắt thép, phân bón, thiết bị điện phục vụ các nhà máy thủy điện và đường dây 500 kv, xe tải hạng nặng “Krad” v.v..., xuất

⁹ Báo Tiếng nói Ucraina, ngày 13/7/2001.

¹⁰ Báo cáo của BCH Hội người Việt Nam tỉnh Kharkov tại Hội nghị Cộng đồng ngày 17/4/2004.

¹¹ Phát biểu của Ông G. Moskal. Tuần tin Quê hương. Số 137, ngày 01/02/2004, tr. 14.

chủ yếu là hàng dệt may, cao su, giấy dếp, thuốc đông dược, gạo v.v...¹²

Cộng đồng người Việt Nam tại Ucraina cũng là đối tác đầu tư quan trọng vào các địa phương tại Ucraina. Tại Kharkov, tập đoàn Technocom đã đầu tư xây dựng 3 nhà máy sản xuất mì ăn liền, 1 nhà máy sản xuất cát tông, 1 nhà máy gia vị, 1 nhà máy in và Trung tâm Y tế phương Đông. Tổng vốn pháp định của Tập đoàn khoảng 15 triệu USD, là một trong những doanh nghiệp hàng đầu ở Kharkov. Ngoài ra, tập đoàn còn có 1 nhà máy mì ở Balan. Sản phẩm của Tập đoàn xuất sang 15 nước trên thế giới, tổng doanh thu 35 triệu grivna/tháng, trong đó nộp ngân sách địa phương 3 triệu grivna/tháng (tương đương 600.000 nghìn USD). Tập đoàn đã tạo công ăn việc làm cho gần 4.000 lao động, chủ yếu là người địa phương. Với những thành công trong kinh doanh, tập đoàn Technocom đã được trao nhiều giải thưởng trong nước và quốc tế¹³ như “Chất lượng vàng”, “Chất lượng Châu Âu”, “Sản phẩm số 1 Ucraina”, “Chất lượng tuyệt hảo”, “Sự lựa chọn trong năm”. Tập đoàn Technocom được lãnh đạo và nhân dân Kharkov khen ngợi, đánh giá cao, là niềm tự hào, là chỗ dựa vật chất và tinh thần của người Việt Nam tại Kharkov. Cùng với một số doanh nghiệp khác, tập đoàn Technocom còn mạnh dạn đầu tư xây dựng khu đô thị Thời đại, siêu thị

tại đại lộ Moskovski (đại lộ trung tâm thành phố), và chung cư 12 tầng.

Tại tỉnh Tremopol, Công ty VIDONA cũng đã xây dựng 1 nhà máy mì ăn liền, hiện tại với 1.500 công nhân. Và 1 nhà máy mì ăn liền của Công ty VINASUN đã khai trương tháng 9/2003 tại Kanhev. Tỉnh Terkasur, tại Kiev có nhà máy in và một số nhà hàng Việt Nam. Tổng Công ty Xây dựng số 1 của Việt Nam đã đầu tư 3 tỷ USD khởi công xây dựng nhà máy bao bì tại Nihkolaev.

Người Việt Nam làm thương mại chiếm đa số. Họ buôn bán tại các chợ ở Kharkov, Odessa, Kiev, Kherson v.v... Họ là những người tiêu thụ hàng hoá xuất từ Việt Nam sang, đóng góp vào ngân sách địa phương, tạo công ăn việc làm cho người địa phương. Đánh giá về đóng góp của người Việt Nam vào kinh tế xã hội địa phương, ông A.A. Kolesnhikov, Phó Tỉnh trưởng Kharkov nhấn mạnh: Người Việt Nam tích cực lao động và học tập, có nhiều đóng góp thiết thực cho kinh tế Kharkov, tạo công ăn việc làm cho hàng chục nghìn người, đóng góp nhiều cho ngân sách nhà nước cũng như địa phương¹⁴.

Trong việc thúc đẩy quan hệ kinh tế thương mại giữa hai nước, Trung tâm Xúc tiến thương mại Việt Nam tại Kharkov đóng vai trò hết sức quan trọng. Trung tâm do Phòng Thương mại (Thương vụ) Đại sứ quán Việt Nam tại Ucraina trực tiếp chỉ đạo. Có thể nói Trung tâm là một bộ phận của Thương vụ Việt Nam tại Ucraina. Đây là mô hình xã hội hoá công tác xúc tiến thương mại, được Bộ Ngoại giao, Bộ Thương mại

¹² Báo cáo của Thương vụ Việt Nam tại Ucraina. Trong các năm 2000, 2001, 2002, 2003.

¹³ Tập đoàn Technocom- niềm tự hào của cộng đồng người Việt Nam tại Kharkov. Tuần tin Quê hương, số 142, ngày 16/4/2004, tr 2-3.

¹⁴ Báo Tuần tin Quê hương, số 104, ngày 15/9/2002.

nước ta hoan nghênh và đánh giá cao. Nhân dịp Cách mạng tháng Tám và Quốc khánh 2/9/2002, Trung tâm đã tổ chức rất thành công Hội chợ - Triển lãm hàng Việt Nam năm 2002, với sự tham gia của các vị lãnh đạo các tỉnh Khánh Hoà, Đồng Tháp, Đài truyền hình Việt Nam và hàng chục doanh nghiệp từ trong nước sang. Hội chợ là xung lực thúc đẩy thương mại và đầu tư giữa hai nước. Vừa qua Trung tâm cùng với Hội người Việt Nam tại Kharkov cũng tham gia rất thành công vào Hội chợ Triển lãm được Chính quyền Kharkov tổ chức vào tháng 9/2004 nhân dịp kỷ niệm 350 năm ngày thành lập thành phố Kharkov. Các doanh nghiệp và Hội người Việt Nam đã triển khai 3 hoạt động thiết thực: Triển lãm hàng Việt Nam, giới thiệu văn hoá và nghệ thuật truyền thống Việt Nam và quảng bá văn hoá ẩm thực Việt Nam. Ngoài việc trực tiếp tổ chức Hội chợ-Triển lãm, Trung tâm còn làm cầu nối cho hàng chục chuyến thăm làm việc của lãnh đạo, doanh nghiệp Kharkov sang Việt Nam, và lãnh đạo, các doanh nghiệp tỉnh Khánh Hoà, Tp. Hồ Chí Minh, tỉnh Quảng Nam sang thăm và làm việc tại Kharkov. Đặc biệt, cuối năm 2003, Trung tâm đã tổ chức cho 80 quan chức và doanh nghiệp Kharkov do ông Tỉnh trưởng dẫn đầu đã sang thăm Tp. Hồ Chí Minh, tỉnh Khánh Hoà và đã ký thoả thuận hợp tác với tỉnh Khánh Hoà. Đây là chuyến thăm rất thành công, mở ra trang sử mới trong quan hệ giữa chính quyền, nhân dân tỉnh Kharkov với chính quyền, nhân dân tỉnh Khánh Hoà, Tp. Hồ Chí Minh. Đặc biệt, chuyến thăm đã góp phần thay đổi nhận thức, tăng thiện cảm của lãnh đạo và nhân dân Kharkov đối với Việt Nam.

4. Tổ chức cộng đồng người Việt Nam

Cộng đồng người Việt Nam được tổ chức theo các địa phương sinh sống. Theo sự chỉ đạo của Đại sứ quán và Đảng uỷ, các địa phương có người Việt Nam sinh sống tổ chức Hội người Việt Nam, thường được gọi là Hội đồng hương. Đến nay đã hình thành các Hội người Việt Nam tại Kiev, Kharkov, Odessa, Donhesk, Kherson, Krivoi-Rok và các tỉnh miền Tây Ucraina bao gồm Ternopol, Lvóp, Ivano- Franko (Trụ sở hội ở Ternopol).

Tại Kiev, có khoảng 150 doanh nghiệp, văn phòng đại diện các công ty trong nước, khoảng 350 bà con buôn bán tại chợ (chủ yếu ở chợ Troesina)¹⁵ và hơn 400 sinh viên đang theo học tại các trường đại học: Đại học (ĐH) Hàng không dân dụng, ĐH Bách khoa, ĐH Kinh tế, ĐH Xây dựng, ĐH Tổng hợp, ĐH Y khoa và Học viện Nhân lực. Riêng ĐH Hàng không dân dụng và ĐH Bách khoa đã có hơn 350 sinh viên Việt Nam¹⁶.

Tại Kiev còn có Hội Việt kiều do bà con đã vào quốc tịch Ucraina thành lập năm 1994. Hội Việt kiều là một bộ phận của Hội người Việt Nam tại Kiev. Hội người Việt Nam tại Kiev đã có lịch sử 7 năm (Thành lập hè năm 1997 và được chính quyền Kiev công nhận ngày 15/1/1999). Tháng 12 năm 2002, Hội đã tổ chức Đại hội IV.

Người Việt Nam ở Kharkov đông nhất và gồm 3 đối tượng chính: một số công ty của

¹⁵ Báo cáo của Hội người Việt Nam tại Kiev, năm 2003.

¹⁶ Báo cáo của Phòng Công tác lưu học sinh, năm 2003.

người Việt Nam, tiêu biểu là Tập đoàn Technocom, sinh viên và bà con buôn bán ở chợ Barabasova. Tập đoàn Technocom có khoảng 200 cán bộ, nhân viên là người Việt Nam¹⁷. Hội người Việt Nam tại Kharkov chính thức thành lập ngày 24/4/1998 và nhân dịp 6 năm ngày thành lập Hội (2004) đã diễn ra Đại hội đại biểu lần thứ III. Sinh viên Việt Nam ở Kharkov theo học tại các trường: ĐH Bách khoa, ĐH Kinh tế, ĐH Tổng hợp, ĐH Dược, ĐH Y, ĐH Hàng không và Vũ trụ.

Tại Odessa có gần 1.000 người Việt Nam làm ăn sinh sống, có hàng chục công ty, văn phòng đại diện các công ty trong nước của Việt Nam như: Hoà Phát, Interserco, Công ty Xây dựng số 1 Bộ Xây dựng... và hơn 150 sinh viên đang theo học tại các trường: ĐH Bách khoa, ĐH Xây dựng, ĐH Hàng hải, Học viện Hàng hải, ĐH Y khoa, ĐH Thuỷ phân v.v...

Tại Odessa còn có Hội Vỡ Việt Nam. Mục đích của Hội là dạy võ và hàng năm tổ chức biểu diễn nhằm tuyên truyền văn hoá, truyền thống thượng võ của dân tộc Việt Nam. Số còn lại tương đối đông đảo là bà con làm thương mại tại chợ Odessa mà người Việt Nam quen gọi là “chợ cây số 7”, một trung tâm thương mại rất lớn tại Odessa. Hội đồng hương hay Hội người Việt Nam ở Odessa ra đời cách đây 10 năm (năm 1994). Tháng 9/2003 Hội đã tổ chức Đại hội lần thứ IV và đổi tên Hội đồng hương thành Hội người Việt Nam.

Tại Kherson đa số bà con ta cũng buôn bán ở chợ. Ngoài ra có một số công ty chuyên kinh doanh xuất nhập khẩu. Điều đặc biệt ở đây là có doanh nghiệp Việt Nam lại đầu tư vào nông nghiệp: chăn nuôi vịt, trồng bí đao và cũng khá thành công. Tại đây Đại sứ quán mới chỉ định Ban chấp hành lâm thời để chuẩn bị Đại hội thành lập Hội một cách chính thức.

Hội người Việt Nam còn có ở Donhesk, Tp. Krivoi-Rok. Bà con ở đây chủ yếu làm thương mại, dịch vụ.

Còn ở tỉnh miền Tây-Ternopol là nơi đóng trụ sở của công ty Vidona sản xuất mì ăn liền và làm xuất nhập khẩu. Đây là doanh nghiệp đã đầu tư vào sản xuất mì ăn liền rất sớm. Tỉnh Đồng Nai đã có quan hệ hợp tác rất chặt chẽ với tỉnh Ternopol. Đồng Nai đã ký hợp đồng gửi 12 sinh viên sang đào tạo tại Viện Y nổi tiếng của Ternopol. Ngoài ra, Đồng Nai cũng gửi 26 sinh viên đào tạo tại Trường ĐH xây dựng và ĐH Bách khoa Kiev.

Như vậy, người Việt Nam tại đây gồm 22 CBNV công ty Vidona, số còn lại là sinh viên của Đồng Nai. Tham gia sinh hoạt Hội người Việt Nam tại đây còn có 17 sinh viên Trường ĐH Kỹ thuật, ĐH Tổng hợp Tp. Lvốp và Trường ĐH dầu khí Ivano- Franko¹⁸.

Một tổ chức khác của người Việt Nam tại Ucraina là Hiệp hội Doanh nghiệp Việt Nam tại Ucraina với gần 50 hội viên, ra đời vào năm 2001. Hiệp hội có tư cách pháp nhân, có xuất bản tạp chí, đã có những hoạt

¹⁷ Báo cáo của Hội người Việt Nam tỉnh Kharkov, năm 2003.

¹⁸ Báo cáo công tác lưu học sinh năm 2003 của Phòng Công tác lưu học sinh ĐSQ.

động nhất định thúc đẩy quan hệ kinh doanh thương mại giữa hai nước.

Hiện nay ở Ucraina chưa tổ chức được Hội người Việt Nam toàn Ucraina, do số người Việt Nam ở Ucraina không đông, lại sống rải rác ở các địa phương. Số người Việt Nam đông nhất không phải sống ở thủ đô mà ở Kharkov, cách thủ đô hơn 500 km. Song để tiến tới việc cho ra đời Hội người Việt Nam toàn Ucraina, Đại sứ quán và Đảng uỷ nước ta đã chỉ định một Ban chấp hành lâm thời gồm 7 thành viên theo nguyên tắc cơ cấu. Nghĩa là Chủ tịch và Tổng thư ký là người của Hội người Việt Nam tỉnh Kharkov, nơi có nhiều người Việt Nam nhất, còn đại diện Hội người Việt Nam ở các địa phương khác là thành viên. Ban chấp hành lâm thời có nhiệm vụ làm công tác ngoại giao, phối hợp hoạt động của Hội ở các địa phương và chuẩn bị điều lệ, chương trình hoạt động và đăng ký tư cách pháp nhân với Bộ Tư pháp Ucraina.

Hội người Việt Nam ở các địa phương, nhất là ở Kharkov và Odessa, Kiev, v.v... được tổ chức khá chặt chẽ, quy củ, hoạt động theo sự chỉ đạo của Đại sứ quán và Đảng uỷ nước, trực tiếp là Ban Công tác cộng đồng và các cơ sở Đảng ở các địa phương. Tất cả sinh viên được tổ chức theo đơn vị trường, liên trường và thành phố. Ngoài ra, ở Kharkov có những chi đoàn Thanh niên cộng sản Hồ Chí Minh được tổ chức theo ký túc xá. Hai nơi có đông đoàn viên là Kharkov, Odessa, có tổ chức Đoàn cơ sở gồm nhiều chi đoàn, liên chi đoàn. Cùng với việc tổ chức các đơn vị có tổ chức các chi Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ

Chí Minh. Sinh viên ở thành phố nào thì sinh hoạt với Hội người Việt Nam tại thành phố đó.

5. Một số hoạt động của cộng đồng.

Mục đích của việc thành lập Hội người Việt Nam ở các địa phương là tổ chức, tập hợp cộng đồng, đoàn kết, giúp đỡ lẫn nhau để ổn định cuộc sống và từng bước hội nhập, đóng góp cho phát triển kinh tế, xã hội, văn hoá địa phương, làm cầu nối cho quan hệ hai nước, hướng về quê hương đất nước.

Thực hiện mục tiêu trên, Hội người Việt Nam ở các địa phương luôn luôn triển khai những hoạt động thiết thực và hiệu quả.

5.1. Công tác ngoại giao.

Đây là một trong những vấn đề trọng tâm được lãnh đạo các Hội rất quan tâm. Đó là xây dựng và phát triển mối quan hệ tốt với lãnh đạo, chính quyền liên quan và nhân dân địa phương.

Tại tất cả các địa phương từ Ternopol, Kherson, Donesk đến Odessa, Kharkov và Kiev, lãnh đạo các Hội đều xây dựng được quan hệ chặt chẽ, gần gũi và thân thiện với lãnh đạo và quan chức liên quan và nhân dân địa phương. Ban chấp hành Hội người Việt Nam ở Odessa thường xuyên tổ chức gặp mặt lãnh đạo tỉnh, thành phố, cán bộ ban ngành và đại diện các dân tộc ít người khác ở địa phương để giới thiệu về Việt Nam.

Anh chị em ở Kharkov có sáng kiến tổ chức toạ đàm với quan chức các sở, ban, ngành liên quan đến người nước ngoài. Qua đó để bạn hiểu ta hơn, ta hiểu chính sách, luật pháp của bạn hơn, tạo ra mối quan hệ thân tình và quan hệ hợp tác.

Các Hội luôn luôn phối hợp chặt chẽ với các cơ quan chính quyền địa phương để giải quyết các vấn đề xuất nhập cảnh, cư trú, trật tự an toàn xã hội của công dân ta, bảo vệ quyền lợi của công dân ta. Ban chấp hành Hội ở Odessa đã kiên trì làm việc với cơ quan biên giới ở khu vực buộc họ phải hủy quyết định cấm nhập cảnh đối với 3 công dân ta (Tháng 12 năm 2003). Còn lãnh đạo hội ở Kharkov lại thuyết phục được công an quản lý khu chợ Barabasova chấp nhận chế độ tự quản cho cộng đồng ta, tạo thuận lợi cho bà con buôn bán trong trật tự và luật pháp.

Để củng cố và tăng cường quan hệ và hình ảnh cộng đồng ta với nhân dân địa phương, các Hội đều rất chú ý đến công tác từ thiện, đến việc hỗ trợ một số tổ chức, cá nhân có khó khăn ở địa phương, tài trợ xây dựng công trình công cộng. Tại Kiev, Hội thường xuyên hỗ trợ trường phổ thông mang tên Hồ Chí Minh (bàn ghế, đồ dùng học tập). Ở Kharkov lãnh đạo hội thành lập quỹ từ thiện “Ngôi sao phương Đông” và Quỹ đã nhiều lần đóng góp tài chính phục vụ mục đích nhân đạo, hỗ trợ một số tổ chức. Mặt khác Hội có quan hệ chặt chẽ và hỗ trợ Hội cựu chiến binh, Hội Người tàn tật, Ủy ban Olympic của tỉnh. Các hoạt động trên được lãnh đạo và nhân dân địa phương rất hoan nghênh và đánh giá cao.

5.2. Công tác thông tin, văn hoá, thể thao.

Đây cũng là một lĩnh vực hoạt động được các Hội quan tâm, được bà con hưởng ứng. Đó là các hoạt động văn nghệ, thể dục thể thao nhân các ngày lễ lớn như: Quốc khánh

2/9, ngày sinh của Chủ tịch Hồ Chí Minh, ngày thành lập Hội v.v... Đi đầu trong phong trào này là cộng đồng ở Kharkov và Odessa. Tại Kharkov, tháng 5 năm 2001 tổ chức chương trình ca nhạc, hài kịch, thời trang “Gặp gỡ quê hương” với sự tham gia của các ca sỹ, nghệ sỹ từ trong nước sang. Năm 2002 Hội lại tổ chức hội diễn văn nghệ và thi trí tuệ Việt Nam mang tên “Một thoáng Việt Nam”. Tiếp đó Hội tổ chức chương trình văn nghệ “Đêm đầy sao” nhân kỷ niệm số báo 100 Tuần tin quê hương. Đặc biệt nhân dịp 58 năm Cách mạng tháng Tám và Quốc khánh 2/9, kỷ niệm 5 năm thành lập Hội, 10 năm Tập đoàn Technocom, Hội đã tổ chức một chương trình rất đồ sộ, đó là hội thi người đẹp “Duyên dáng Việt Nam”, hội thi văn nghệ “Tiếng hát cộng đồng” và chương trình văn nghệ do các nghệ sỹ nổi tiếng từ trong nước sang biểu diễn mang tên “Về nguồn”. Vừa rồi, nhân dịp kỷ niệm 60 năm ngày thành lập Quân đội nhân dân Việt Nam, khánh thành làng “Thời đại”, Hội đã mời đoàn các nghệ sỹ trong nước sang biểu diễn (24, 25/12/2004).

Tại Kiev, Odessa cũng thường xuyên tổ chức các chương trình văn nghệ của cộng đồng, của sinh viên và Đoàn thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh.

Hoạt động thể thao cũng rất được chú ý tại Odessa, Kiev và Kharkov: giải bóng bàn, bóng chuyền, bóng đá ở địa phương, giao lưu bóng chuyền cộng đồng Kharkov với cán bộ nhân viên Đại sứ quán; giao lưu bóng đá cộng đồng Kharkov với cộng đồng Odessa, giải bóng đá sinh viên Kiev v.v...

Bên cạnh hoạt động văn nghệ, thể thao, công tác thông tin trong cộng đồng cũng được tích cực triển khai. Đại sứ quán thường xuyên gửi cho các tổ chức cộng đồng Bản tin của ĐSQ. Mặt khác, Tuần tin Quê hương - là tuần báo có vai trò lớn trong việc thông tin, tuyên truyền trong cộng đồng. Lúc đầu đây là tờ tin của cộng đồng ta tại Kharkov, sau Đại sứ quán đã cho phép nâng cấp thành cơ quan ngôn luận của cộng đồng ta tại Ucraina. Tuần tin Quê hương với những thông tin thiết thực, bổ ích về tình hình trong nước, về thế giới, về cộng đồng ta tại Ucraina. Đây là món ăn tinh thần rất bổ ích của cộng đồng ta, được Ủy ban người Việt Nam ở nước ngoài và Đại sứ quán Việt Nam tại Ucraina đánh giá cao.

5.3. Công tác xây dựng cộng đồng.

Đây là mảng công tác lớn rất thường xuyên, liên quan đến từng thành viên của cộng đồng, đó là các vấn đề:

- Hợp pháp hoá;
- Đổi mới cách làm ăn, cách kinh doanh;
- Giải quyết các tranh chấp, kể cả tranh chấp với người địa phương, hoà giải;
- Việc chống các tệ nạn xã hội, như: cờ bạc, rượu chè, cờ bạc, ma tuý;
- Việc xây dựng nếp sống văn minh; Việc học tiếng Việt v.v...

Ban lãnh đạo cộng đồng ta tại Kharkov, Odessa, Kherson, Kiev... đã dành khá nhiều thời gian, công sức cho các công tác trên. Chính vì vậy mà cộng đồng ta từng bước ổn

định, từng bước phát triển. Hình ảnh người Việt Nam đã đẹp hơn trong con mắt người địa phương.

5.4. Hội nhập và luôn hướng về quê hương.

Hội nhập vào xã hội Ucraina đồng thời vẫn hướng về quê hương là hai mục tiêu cơ bản của cộng đồng. Đã có nhiều năm sinh sống, làm ăn ở Ucraina, cộng đồng Việt Nam có thể nói là đã trở thành bộ phận hữu cơ của cộng đồng các dân tộc Ucraina như người Balan, Bungari, Hylap..., đã tham gia Hiệp hội Các dân tộc thiểu số ở Ucraina. Ucraina xinh đẹp, thanh bình, hữu nghị thực sự đã trở thành quê hương thứ hai của họ.

Tuy nhiên quá trình hội nhập có những khó khăn với một bộ phận cộng đồng. Đó là nhiều bà con chưa được hợp pháp hoá. Có người còn chưa thông thạo tiếng Nga cũng như tiếng Ucraina, chưa hiểu đầy đủ phong tục tập quán địa phương. Về mặt ăn ở, có bà con còn có tư tưởng tạm bợ chưa tính đến việc mua nhà để an cư... Đó là những vấn đề cần phải tính đến. Nếp sống văn minh còn là vấn đề.

Hiện nay bà con ở Kiev, Odessa, Kharkov và cả Kherson... đã thấy được vấn đề và đã có sự điều chỉnh. Do ở Kharkov có đông người Việt, Ban Chấp hành Hội đã nghĩ sâu xa hơn là xây dựng làng Việt Nam khép kín. Làng Việt Nam với diện tích gần 6 ha, ngoài trụ sở Hội người Việt Nam, nhà hát, khu thể thao, hệ thống siêu thị, nhà hàng sẽ có cả khu chung cư với những căn hộ hiện đại theo tiêu chuẩn châu Âu khép kín với các kích cỡ khác nhau. Đó là khu đô thị Thời đại

đang được xây dựng. Mặc dù chưa xây xong nhưng các căn hộ đã được bà con mua hết.

Đây là dự án có tầm nhìn xa, trông rộng. Người Việt Nam sẽ có cơ ngơi đàng hoàng, từ chỗ làm việc của Hội, đến khu vui chơi, giải trí và cả chỗ ở nữa. Ngoài những căn hộ khép kín, tại khu đô thị Thời đại, chung cư 12 tầng ở địa điểm khác dành cho người Việt Nam cũng đang tích cực được hoàn thiện. Đồng thời để tạo thêm công ăn việc làm cho cộng đồng ta, cho nhân dân địa phương, tạo hình ảnh đẹp của người Việt Nam Tập đoàn Technocom đang đẩy nhanh tốc độ xây dựng khu siêu thị v.v...

Một điều đặc biệt có ý nghĩa nữa trong việc ổn định, phát triển và tăng cường sự hội nhập của cộng đồng ta vào xã hội Ucraina, nâng cao vị thế của cộng đồng Việt Nam là việc biên soạn và phát hành cuốn sách " Vì một cộng đồng trong sạch và vững mạnh" năm 2003¹⁹. Đây là Hương ước của Hội người Việt Nam tại Kharkov, gồm những quy định của Hội liên quan đến cuộc sống, từ sinh hoạt, trật tự công cộng, đến làm ăn v.v...

Để hội nhập, Hội còn nhắc nhở bà con tích cực học tiếng Nga, tiếng Ucraina, tìm hiểu pháp luật, phong tục tập quán địa phương, xây dựng nếp sống văn minh, hiện đại không chỉ tại nơi làm việc, chợ Barabasova, mà tại cả nơi ở nữa. Chính vì vậy " Đổi mới nếp sống văn hoá, văn minh" là chủ đề của Đại hội III Hội người Việt Nam tại Kharkov (24/4/2004). Việc hoà nhập vào xã hội địa phương còn thể hiện ở chỗ Hội

người Việt Nam ở Odessa, Kharkov còn rất tích cực tham gia các hoạt động văn hoá, văn nghệ của Hiệp hội Các dân tộc thiểu số mà họ là thành viên.

Hội nhập vào xã hội Ucraina, song bà con người Việt Nam cũng không bao giờ quên quê hương đất nước Việt Nam. Cộng đồng Việt Nam ở Ucraina là một trong những cộng đồng đóng góp tích cực nhất cho các hoạt động từ thiện, hoạt động uống nước nhớ nguồn. Chỉ riêng năm 2003, theo lời kêu gọi của Mặt trận Tổ quốc, cộng đồng ta đã quyên góp được hơn 14.000 USD, 39.600 grivna (hơn 21.000 USD), trong đó Tập đoàn Technocom đóng 10.000 USD cho quỹ xoá đói giảm nghèo. Các Hội đã và đang tổ chức quyên góp cho Quỹ vì người nghèo, ủng hộ nạn nhân chất độc màu da cam theo lời kêu gọi của Mặt trận Tổ quốc, UB người Việt Nam ở nước ngoài và Đại sứ quán.

Để gắn bó với quê hương đất nước, việc dạy học và học tiếng Việt của các cháu là rất cần thiết. Tại Kharkov, Hội được sự giúp đỡ của Tập đoàn Technocom đã tổ chức nhà trẻ, trường tiểu học "Mùa xuân", trường trung học cơ sở Khánh Hoà. Ở đây các cháu được học bằng tiếng Ucraina, tiếng Nga và tiếng Việt. Còn ở Kiev, Hội đã phối hợp với trường phổ thông mang tên Hồ Chí Minh tổ chức các lớp học văn hoá theo chương trình sở tại, vừa học tiếng Việt. Ở Odessa, do có ít các cháu nên việc học tiếng Việt được tổ chức riêng. Ngoài ra, hầu hết các gia đình người Việt Nam đều mắc Angten vệ tinh để bắt chương trình VTV4 của đài truyền hình Việt

¹⁹ Vì một cộng đồng trong sạch và vững mạnh. Kharkov, 2003.

Nam, vừa là để biết tin tức, vừa giải trí, vừa để các cháu học tiếng Việt.

Một việc làm rất thiết thực, đóng góp xây dựng quê hương là việc các doanh nghiệp đầu tư về trong nước. Tập đoàn Technocom cùng một số công ty ở Ucraina, Nga đã đầu tư xây dựng khu khách sạn cao cấp Hòn Tre Tp. Nha Trang Khánh Hoà, khu siêu thị, văn phòng Bà Triệu, tại trung tâm thủ đô Hà Nội. Tập đoàn Technocom còn xây dựng 01 nhà máy chế biến rau quả tại Hưng Yên.

Tóm lại: Cộng đồng Việt Nam ở Ucraina tuy không đông, song là một cộng đồng khá đoàn kết, tổ chức khá quy củ, chặt chẽ, từng bước hội nhập vào xã hội Ucraina, vẫn luôn luôn gắn bó với quê hương đất nước. Họ có những đóng góp cho Ucraina, cho quan hệ giữa hai nước. Sự ra đời Nghị quyết 36 của Bộ Chính trị, Chương trình công tác của Chính phủ về Công tác người Việt Nam ở nước ngoài sẽ giúp cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài, trong đó có Ucraina phát triển tốt hơn, thuận lợi hơn nữa./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nghị quyết 36 của Bộ Chính trị Đại Sứ quán Việt Nam về Công tác đối với người Việt Nam ở nước ngoài. Mạng [http:// Tin tức Việt Nam. Com//](http://TinTucVietNam.Com//). Ngày 30/3/2004.

2. Nguyễn Đình Bin. *Tiếp tục đổi mới và tăng cường công tác đối với người Việt Nam*

ở nước ngoài. Bản tin Đại sứ quán Việt Nam tại Kiev, số 2/2004.

3. *10 năm quan hệ Việt Nam- Ucraina: Hiện trạng và triển vọng*. Học viện Quan hệ quốc tế, Nxb Hà Nội, 2002.

4. Vũ Chí Lộc. *Cộng đồng Việt Nam tại Kharkov Ucraina: Nhìn từ hai phía*. Tạp chí Nghiên cứu Châu Âu. Số 6 (54) 2003.

5. *Báo cáo về quan hệ kinh tế- thương mại Việt Nam-Ucraina, năm 2001,2002, 2003*. Thương vụ Việt Nam tại Ucraina.

6. *Báo cáo về công tác quản lý lưu học sinh, năm 2001, 2002, 2003, 2004*. Phòng Quản lý lưu học sinh Đại sứ quán Việt Nam tại Ucraina.

7. *Báo cáo về công tác cộng đồng, năm 1996-2004*. Ban Công tác cộng đồng Đại Sứ quán Việt Nam tại Ucraina.

8. Báo cáo của Hội người Việt Nam tại Kiev, Kharkov, Odessa, Kherson, Đonesk và Temopol năm 2003.

9. Luật Di trú ngày 7/6/2001. Báo Tiếng nói Ucraina, ngày 13/7/2001.

10. Hội người Việt Nam tại Kharkov. *Vì một cộng đồng trong sạch và vững mạnh*. Kharkov 2003.

11. Tuần tin Quê hương, năm 2001-2003.

12. Tài liệu Đại sứ quán Việt Nam tại Ucraina.